

Lausunto

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamiseksi

Viite: VN/477/2021

Yleistä

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamiseksi VANE haluaa kiinnittää huomiota siihen, että myös monet vammaisjärjestöt antavat asiasta lausuntonsa, joissa nostetaan vielä VANEn lausuntoa yksityiskohtaisemmin asioita vammaisten henkilöiden oikeuksien näkökulmasta.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja esityksen kannalta keskeiset velvoitteet

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus on Suomessa lainsäätövoimassa. Yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnyntänsä arvon kunnioittamista.

Vammaisyleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti sopimuspuolten tulee tunnustaa vammaisen henkilön oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Toteuttaakseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen.

Vammaisyleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti sopimuspuolten pitää varmistaa, että vammaisia henkilöitä ei suljeta yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella; vammaiset henkilöt pääsevät osallistamaan, hyvänlaatuiseen ja maksuttomaan ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät; vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset; vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpottamaan heidän tehokasta koulutustaan sekä toteutetaan tehokkaat yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoimisen täysimääräisen osallisuuden tavoitteen mukaisesti.

YK:n vammaiskomitea on antanut myös inklusiivista eli osallistavaa opetusta koskevan yleiskommentin (General comment 4; Article 24; Right to inclusive education). Siinä on muun muassa määritelty osallistava opetus ja sen edellytykset.

Vammaisopimuksen artikla 7 käsittelee erityisesti vammaisia lapsia. Sopimuksen mukaan kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toiminnoissa on otettava huomioon lapsen etu.

Yleissopimuksen 16 artikla edellyttää, että sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset lainsäädännölliset, hallinnolliset, sosiaaliset, koulutukselliset ja muut toimet suojellakseen vammaisia henkilöitä sekä kotona että kodin ulkopuolella kaikilta hyväksikäytön, väkivallan ja pahoinpitelyn muodoilta. Lisäksi yleissopimuksen 17 artiklalla turvataan vammaisten henkilöiden yhdenvertainen ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus.

VANE pitää tärkeänä ja YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisena, että psykologien ja kuraattorien määrää lisätään ja mitoituksista säädetään sitovasti. Samoin VANE pitää kannatettavana, että kelpoisuusehdoista säädetään täsmällisesti. Vammaiset lapset ovat useimmiten erityistä tukea tarvitsevia ja myös valitettavan yleisesti kiusaamisen kohteina, jolloin oppilashuollolla on erityinen merkitys heidän tarvitsemansa tuen varmistamisessa ja suojelussaan.

VANE pitää kohdassa 5.1 esitettyä vaihtoehtoista mallia vammaisten lasten ja nuorten etuna. Vammaiset oppilaat tarvitsevat usein runsaastikin koulun ulkopuolisia palveluja, jotta koulunkäynti sujuisi. Tällöin on tärkeää, että koulun oppilashuoltohenkilöstössä on ammattilaisia, jotka tuntevat hyvin mm. sosiaalihuollon palvelujärjestelmän.

Kuraattorien kelpoisuuden määrittely laillistetuksi sosiaalihuollon ammattihenkilöiksi varmistaisi laadukkaan sosiaalialan asiantuntemuksen oppilaitosympäristössä. Kuraattori on usein ainoa sosiaalihuollon ammattilainen oppilaitoksessa ja hänen on pystyttävä itsenäisesti tuomaan sosiaalihuollon asiantuntemus kouluympäristöön, vaikka hän ei toki hallinnollisia päätöksiä teekään.

Näkemystään kuraattorien kelpoisuudesta VANE perustelee myös asiakasturvallisuudella. Olisi vammaisten lasten ja nuorten kannalta turvallisempaa, että kaikki kuraattorit olisivat laillistettuja ja Valviran valvonnassa.

Esityksen perusteella voidaan olettaa, että kuraattorit tulisivat riittämään kelpoisuuden kiristyksestä huolimatta. Etenkin, kun nykyiset kuraattorit voisivat jatkaa nykyisessä työssään, vaikka eivät uusia kelpoisuusehtoja täyttäisikään. Ruotsinkielisellä puolella voisi tuki ilmetä rekrytointiongelmia.

4.2.3. Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

VANE esittää, että muissa yhteiskunnallisissa vaikutuksissa huomioitaisiin lasten oikeuksien ja lasten oikeuksien sopimuksen ohella myös vammaiset lapset ja nuoret sekä YK:n vammaisyleissopimus.

Yhteenveto

VANE pitää sitovaa henkilömitoitusta ja kelpoisuusehtojen täsmentämistä kannatettavina. VANE pitää vammaisten lasten ja nuorten etuna kuraattorien

kelpoisuudessa vaihtoehtoisia malleja. VANE ehdottaa vaikutusten arviointiin YK:n vammaisyleissopimuksen ja vammaisvaikutusten lisäämistä.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

varapuheenjohtaja

Kaisa Alanne

päsihteeri

Merja Heikkonen